

ISSN 2307-5740
DOI 10.31891/2307-5740

Науковий журнал

ВІСНИК

Хмельницького
національного
університету

Економічні науки

2022, № 6 Том 2

Scientific journal

HERALD

of Khmelnytskyi National University

Economic sciences

2022, Issue 6 Part 2

Хмельницький 2022

ВІСНИК

Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки

Затверджений як фахове видання (перереєстрація), група «Б»

Наказ МОН 28.12.2019 №1643

Засновано в липні 1997 р.

Виходить 6 разів на рік

Хмельницький, 2022, № 6 Том 2 (312)

Засновник і видавець: Хмельницький національний університет
(до 2005 р. — Технологічний університет Поділля, м. Хмельницький)

Наукова бібліотека України ім. В.І. Вернадського http://nbuy.gov.ua/j-tit/Vchnu_ekon

Журнал включено до наукометричних баз:

Index Copernicus <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=7040>

Google Scholar <http://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=nDupjDAAAAAJ>

CrossRef <http://doi.org/10.31891/2307-5740>

Головний редактор Григорук Павло Михайлович, д. е. н., професор, завідувач кафедри автоматизованих систем та моделювання економіки Хмельницького національного університету

Заступник головного редактора. Нижник Віктор Михайлович, д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з науково-педагогічної роботи

Голова редакційної колегії серії «Економічні науки» Хмельницького національного університету

Відповідальний секретар Кравчик Юрій Васильович, к. е. н., начальник відділу інтелектуальної власності та трансферу технологій Хмельницького національного університету

Члени редколегії серії «Економічні науки»

Альохін О. Б., д. е. н.; Білик В. В., д. е. н.; Васильківський Д. М., д. е. н.; Вівчар О. І., д. е. н.; Ведерніков М. Д., д. е. н.; Вишковська Зофія, д. е. н. (Польща); Гавловська Н. І., д. е. н.; Геєць В. М., д. е. н.; Гончар О. І., д. е. н.; Григорук П. М., д. е. н.; Джалагонія Давід, проф. (Грузія); Дихаминджия Ірма, д. е. н. (Грузія); Диха М. В., д. е. н.; Єпіфанова І. Ю., д. е. н.; Івашків І. М., к. е. н.; Журба І. Є., д. е. н.; Завгородня Т. П., д. е. н.; Замазій О. В., д. е. н.; Євдокимов В. В., д. е. н.; Йохна М. А., д. е. н.; Король С. В., к. е. н.; Кравчик Ю. В., к. е. н.; Ковальчук С. В., д. е. н.; Кулинич Р. О., д. е. н.; Лук'янова В. В., д. е. н.; Ляшенко О. М., д. е. н.; Любохинець Л. С., д. е. н.; Матюх С. А., к. е. н.; Мікула Н. А., д. е. н.; Микитенко В. В., д. е. н.; Мороз О. В., д. е. н.; Несторенко Т. П., проф. (Польща); Нижник В. М., д. е. н.; Олуйко В. М., д. н. держ. упр.; Орлов О. О., д. е. н.; Поліщук І. І., д. е. н.; Прямухіна Н. В., д. е. н.; Рудніченко Є. М., д. е. н.; Семикіна М. В., д. е. н.; Скоробогата Л. В., к. е. н.; Стадник В. В., д. е. н.; Тельнов А. С., д. е. н.; Ткаченко І. С., д. е. н.; Троїцьковські Тадеуш, к. е. н. (Польща); Тюріна Н. М., к. е. н.; Філіппова С. В., д. е. н.; Хрущ Н. А., д. е. н.; Церуйова Тетяна, д. е. н. (Словакія); Череп А. В., д. е. н.; Чорна Л. О., д. е. н.

Технічний редактор

Кравчик Ю. В., к. е. н.

Редактор-коректор

Броженко В. О.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету,
протокол № 06 від 29.12.2022

Адреса редакції: Україна, 29016,
м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11,
Хмельницький національний університет
редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету"
☎ (0382) 67-51-08
e-mail: visnyk.khnu@khmnu.edu.ua
web: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik>

Зареєстровано Міністерством юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24921-14861ПР від 12 липня 2021 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2022
© Редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету", 2022

ЗМІСТ

АНАТОЛІЙ ТЕЛЬНОВ, СВИТЛАНА РЕШМІДЛОВА ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ	7
ОЛЬГА НІКОЛАЙЧУК РОЗВИТОК БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	13
АЛЕКСАНДЕР ОСТЕНДА, МАРІЯ ЗАСЛАВСЬКА МІЖНАРОДНІ ПРОЕКТИ ЯК СПОСІБ ПІДТРИМКИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ	20
ГАЛІНА ЛЬНИЦЬКА-ГИКАВЧУК СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ	26
ТІМУР АБУШОВ ОГЛЯД СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	30
ГАЛІНА МОЗГОВА, СВЕГЕНІЯ ШТИХ ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	36
РОСИСЛАВ КУКУРУДЗ МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В МЕРЕЖЕВІЙ ЕКОНОМІЦІ	40
ТЕТЯНА РУДА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ	45
ЛАРИСА ОСПІВА ДИНАМІКА ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	50
ЛЮДМИЛА КРИМЧАК, ЛЕСЯ ВІХТЮК, СВЕГЕН РУДНІЧЕНКО ЦИФРОВІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ: ЗАКОНОДАВЧІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ	55
МАРІЯ ЮЗИК АНАЛІЗ РИНКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ КОМПАНІЄЮ TESLA	60
ТЕТЯНА УМАНЕЦЬ, ОЛЬГА ДАРИЄНКО ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	64
ОЛЬГА ГАРВАТ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ	70
СЕРГІЙ ДРАЖНИЦЯ, СЕРГІЙ ДАРИУШ ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ АВТОСЕРВІСУ	76
ОЛЬГА СИНГОВЕЦЬ СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ	81
ЛЮБОВ ШЕВЧУК, ЛАРИСА ФЕДОРИШИНА, ІРИНА ШЕВЧУК ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ТА ОЧІКУВАНІ НАПРЯМИ ЇЇ РОЗВИТКУ В ПОВОСННИЙ ПЕРІОД	85
ЛЕСЯ МУРАВСЬКА, ТЕТЯНА РУДА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	93
НАТАЛІЯ ПАНАСЕНКО РОЗВИТОК МІЖМУНІЦИПАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ ГРОМАД: СТРАТЕГІЧНІ АЛЬТЕРНАТИВИ	98
НАТАЛІЯ ГОНЧАРЕНКО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СЕРТИФІКАЦІЇ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ	102
НАТАЛІЯ ЗАХАРЧУК СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	110
ЛЮДМИЛА ГОРДЕЄВА-ГЕРАСИМОВА ВПРОВАДЖЕННЯ CRM-СИСТЕМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	115
КАРИНА ТРОСТЯНСЬКА, ОЛЬГА ФЕЛОНЮК АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ	119
СЕРГІЙ ДРАЖНИЦЯ, АЛЛА НОВОСАД УДОСКОНАЛЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДІРНОЇ ТОРГІВЛІ	124
НАТАЛІЯ МІЦЕНКО, ОКСАНА ВОРОНКО, ВОЛОДИМИР БОДНАРЮК, БОГДАН КАБАЦІ БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС РОЗВИТКУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	129
ЮЛІАН НАДВІРНЯНСЬКИЙ МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ	136
ДАМІР КУЛІШ СУЧАСНІ РЕАЛІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	142
БОГДАНА ЦУРСЬКА ЗМІНИ ФОРМАТУ ПІДПРИЄМСТВ РИТЕЙЛУ ПІД ВПЛИВОМ ФАКТОРІВ МАКРО-МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА	150
ДЕНИС РУСАК ПОРІВНЯЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ МИТНОЇ ОЦІНКИ В КОНТЕКСТІ ОНОВЛЕННЯ КЕРІВНИЦТВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ	160
ОКСАНА ТАРАСОВА ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО ІНВЕСТИВАННЯ В РОЗВИТОК ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	168
ЛЕСЯ ВЕРБОВСЬКА СТРАТЕГІЧНА ГНУЧКІСТЬ ЗВО У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ЦІЛЕЙ В УМОВАХ ЗМІН	178
ВОЛОДИМИР ПАНЧЕНКО, АНДРІЙ КІБЛИК СТРАТЕГІЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В ЕКСПАНСІЇ ПІДПРИЄМСТВ НА ГАЛУЗЕВІ РИНКИ	184
ІННА ІРТИЩЕВА, МАРІАНА СТЕГНЕЙ, ІРИНА КРАМАРЕНКО, СВЕГЕНІЯ БОЙКО, ІРИНА НАДТОЧІЙ, ІГОР СІРЕНКО, НАТАЛІЯ ГРИШИНА, ОЛЕНА ІЩЕНКО МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ТРАНСПОРТНУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	189
ВАЛЕРІЯ КОЗЛОВА ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ	196

АЛЛА МЕЙШ, ВІКТОР ШПИЛЬОВИЙ ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТИМУЛОВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ВІД КЛАСИЧНОГО ПОКРАЩЕННЯ БІЗНЕС-КЛІМАТУ ДО ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ	202
ДМИТРО ДИХНІЧ МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИНЦИПІВ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	209
ЛЮДМИЛА НОВІЧЕНКО, НАТАЛІЯ СТОЙКА УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТУ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	214
ВІКТОРІЯ ЧОРНІЙ ШЛЯХИ ВІДРОДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОСННІЙ ПЕРІОД ІЗ УРАХУВАННЯМ СВІТОВОГО ДОСВІДУ	219
ІРИНА ТОПАЛОВА ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС САМОРОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ (РЕГІОНУ)	224
ВІКТОРІЯ ЯНОВСЬКА, ОЛЕНА ПАРФЕНТЬЄВА ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД СТАЛОГО РОЗВИТКУ	231
ВАДИМ КОШОВИЙ МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ З ПОЗИЦІЙ КАТЕГОРІЇ «ПОВЕДІНКА ПІДПРИЄМСТВА»	239
ВАЛЕРІЙ МИЩЕНКО ЧИННИКИ СТИМУЛОВАННЯ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ІНДУСТРІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	243
ОЛЕНА ПАВЛОВА, БОГДАН ОМЕЛЬЧУК, ІВАННА ТИТАРЕНКО, БОГДАНА ШЕВЧУК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ПРОЦЕСУ РЕІНЖИНІРИНГУ В ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА УМОВ ВІЙНИ	251
ІВАННА ЗАПУХЛЯК, ОЛЕГ КРАСНЯК РЕЛОКАЦІЯ: СУТЬ, ТИПИ ТА ПРОБЛЕМИ	257
ПОЛІНА БІНЧЕВА ВПЛИВ ФАКТОРІВ МАКРОСЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА З ПРОДАЖУ ПЛЮДІВ ТА ЯГІД	264
ОЛЕКСАНДР КУЩЕНКО СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	270
АНАТОЛІЙ ПОЛТАВЕЦЬ СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	278
НАТАЛІЯ КУЗЬМІНСЬКА, ОЛЬГА КОЖЕМЯЧЕНКО ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА МІГРАЦІЮ НАСЕЛЕННЯ	283
ВОЛОДИМИР МЕРЕЖКО, НАТАЛІЯ КОРЖ ЛІДЕРСЬКИЙ ІНТЕЛЕКТ: ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0	287
ВІТАЛІЙ ШАРКО, НАДІЯ АНДРУСЕНКО, СВІТЛАНА СІРЕНКО ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	293
ІННА БОСА ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»	300
ТАРАС ВАСИЛЬЦІВ, МАРТА КУНИЦЬКА-ЛІЯШ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ПРІОРИТЕТИ ПОЛІТИКИ ЇХ ПРОТИДІЇ	308
ВЯЧЕСЛАВ СКАКОВСЬКИЙ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОЦЕС ТА ОСОБЛИВОСТІ	314
ОЛЬГА ПОПЕЛО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	318
НАТАЛІЯ ХОЛЯВКО, НАТАЛІЯ ОСТРОВСЬКА ДЕТЕРМІНУЮЧИЙ ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УНІВЕРСИТЕТУ НА ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	323
ВІКТОРІЯ МАРГАСОВА, ОЛЬГА ГАРАФОНОВА, ЖАННА ДЕРІЙ, ОЛЬГА РУДЕНКО МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД І ПЕРСПЕКТИВА ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОЦЕСУ	328
ГАННА КАЛАЧ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВА КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	335
РОМАН СТАДНІЙЧУК МЕХАНІЗМ ПРОТИРІЧ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ КОНФЛІКТАМИ В ПУБЛІЧНІЙ ВЛАДІ	339
ЮРІЙ КРАВЧИК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	345
ВІКТОРІЯ СУРКОВА УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОСФЕРИ	351
ОЛЕКСІЙ КРАСНОРУЦЬКИЙ, БОРИС ЯЗЛОК, ІРИНА СТЕЦЕНКО ВПЛИВ БРЕНДУ КРАФТОВОГО ПРОДУКТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	357
ЛЕСЯ ВОЛЯНСЬКА-САВЧУК, ТЕТЯНА ГЛУШКО, ОЛЕКСАНДР ГОРБАТЮК, ОЛЕНА КОШОНЬКО ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ БІЗНЕС-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ ЗА КОМПЕТЕНТНІСНИМ ПІДХОДОМ	362
ТЕТЯНА ВЛАСЕНКО, ТЕТЯНА ЛАРІНА, НАТАЛІЯ ДЗЮБАНОВСЬКА ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА	370
ІННА РЄПНА, НАТАЛІЯ ЯКУШЕВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У ТРИКЛАСТЕРНІЙ GSI-МОДЕЛІ ЕКОСИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	376
МАКСИМ ЗАБАШТАНСЬКИЙ, АНДРІЙ РОГОВИЙ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛОВАННЯ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ: АСПЕКТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ	382
ОЛЕНА БОЧКО ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПУБЛІЧНОГО МАРКЕТИНГУ У СФЕРІ БОРОТЬБИ ІЗ ПАЛІННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ СИГАРЕТ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ В УКРАЇНІ	389

CONTENCE

ANATOLIY TELNOV, SVITLANA RESHMIDILOVA DEVELOPMENT TENDENCIES OF MARKETING PERSONNEL MANAGEMENT UNDER THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION	7
OLHA NIKOLAICHUK DEVELOPMENT OF EXCHANGE TRADING: CURRENT STATE AND PROSPECTS	13
ALEKSANDER OSTENDA, MARIIA ZASLAVSKA INTERNATIONAL PROJECTS AS A WAY TO SUPPORT THE INTERNATIONALIZATION OF UNIVERSITIES	20
GALINA ILNITSKA-GYKAVCHUK CURRENT STATUS AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF HOTEL NETWORKS IN UKRAINE	26
TEYMUR ABUSHOV OVERVIEW OF MODERN APPROACHES TO THE FORMATION AND DISTRIBUTION OF THE COMPANY'S MATERIAL AND INFORMATIONAL RESOURCES	30
GALYNA MOZGOVA, YEVHENIYA SHTYKH WAYS OF IMPROVING THE FOREIGN ECONOMIC MARKETING STRATEGY OF UKRAINIAN LOGISTICS ENTERPRISES	36
ROSTYSLAV KUKURUDZ MODEL OF ECONOMIC PARTNERSHIP IN THE NETWORK ECONOMY	40
TATYANA RUDA INTERNATIONAL EXPERIENCE OF APPLICATION OF THE COMMON TRANSIT PROCEDURE	45
LARISA OSIPOVA DYNAMICS OF UKRAINE'S EXPORT IN THE CONDITIONS OF A FULL-SCALE WAR: PROBLEMS AND POSSIBLE WAYS OF THEIR ELIMINATION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION	50
LIUDMYLA KRYMCHAK, LESYA VIKHTIUK, YEVHENII RUDNICHENKO DIGITALIZATION OF ADMINISTRATIVE SERVICES: LEGISLATIVE AND THEORETICAL ASPECTS OF ITS IMPLEMENTATION	55
MARIIA YUZYK ANALYSIS OF THE MARKET OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR THE PRODUCTION OF ELECTRIC CARS BY TESLA	60
TETYANA UMANETS, OLHA DARIENKO THEORETICAL FOUNDATION OF ADAPTIVE MANAGEMENT OF BUSINESS PROCESSES IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY OF UKRAINE	64
OLHA HARVAT ANALYSIS OF ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE	70
SERGI DRAZHNYTSIA, SERGI DARIUSH FEATURES OF STRATEGIC MANAGEMENT OF THE COMPETITIVENESS OF A CAR SERVICE COMPANYS	76
OLHA SYNIHOVETS STRATEGIC MANAGEMENT IN THE MODERN ECONOMIC DEVELOPMENT OF STATES	81
LYUBOV SHEVCHUK, LARYSA FEDORYSHYNA, IRYNA SHEVCHUK TRANSFORMATION OF THE FUNCTIONING OF THE TOURISM SPHERE OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF THE MARITAL STATE AND EXPECTED DIRECTIONS OF ITS DEVELOPMENT IN THE POST-WAR PERIOD	85
LESYA MURAVSKA TATYANA RUDA PECULIARITIES OF EXPORT-IMPORT OPERATIONS OF AGRICULTURAL PRODUCTS UNDER MARTIAL LAW	93
NATALIA PANASENKO DEVELOPMENT OF INTERMUNICIPAL COMMUNITY COOPERATION: STRATEGIC ALTERNATIVES	98
NATALIYA HONCHARENKO IMPROVEMENT OF SYSTEM CERTIFICATION OF ORGANIC AGRARIAN PRODUCTION IN UKRAINE	103
NATALIYA ZAKHARCHUK THE ESSENCE AND EVOLUTION OF STRATEGIC BUSINESS MANAGEMENT	110
LIUDMYLA HORDIEIEVA-HERASYMOVA IMPLEMENTATION OF THE CRM SYSTEM AT THE ENTERPRISE	115
KARINA TROSTIANSKA, OLGA FELONIUK ANALYTICAL REVIEW OF SECURITY OF ENTERPRISES WITH FIXED ASSETS	119
SERGI DRAZHNYTSIA, ALLA NOVOSAD IMPROVEMENT OF CONCEPTUAL APPROACHES TO THE FORMATION OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF RETAIL TRADE ENTERPRISES	124
NATALIYA MITSENKO, OKSANA VORONKO, VOLODYMYR BODNARIUK, BOGDAN KABATSI BUSINESS ANALYTICS AS A STRATEGIC RESOURCE FOR THE DEVELOPMENT AND REALIZATION OF THE ENTERPRISE POTENTIAL	129
YULIAN NADVIRNIANSKYI INTERNATIONAL INVESTMENT ACTIVITIES BETWEEN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION	136
DAMIR KULISH CURRENT REALITIES OF STRATEGIC PLANNING OF ENTERPRISES	142
BOGDANA TSURSKA CHANGES IN THE FORMAT OF RETAIL ENTERPRISES UNDER THE INFLUENCE OF FACTORS OF THE MACRO-MARKETING ENVIRONMENT	150
DENIS RUSAK COMPARATIVE CUSTOMS VALUATION METHODOLOGY IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN COMMISSION'S UPDATED GUIDANCE	160
OKSANA TARASOVA METHODOLOGICAL BASIS OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM	168
LESYA VERBOVSKA STRATEGIC FLEXIBILITY OF ZVO IN THE FORMATION OF COMPETITIVE GOALS IN THE CONDITIONS OF CHANGES	178
VOLODYMYR PANCHENKO, ANDRII KIBLYK COMPETITION STRATEGIES AND THEIR ROLE IN THE EXPANSION OF ENTERPRISES INTO INDUSTRY MARKETS	184
INNA IRTYSHCHEVA, MARIANNA STEHNEI, IRINA KRAMARENKO, EUGENIA BOYKO, IRYNA NADTOCHII, IHOR SIRENKO, NATALIYA HRYSHYNA, ELENA ISHCHENKO METHODICAL APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF RESOURCE POTENTIAL AND THEIR IMPACT ON THE TRANSPORT SYSTEM OF UKRAINE	189
VALERIA KOZLOVA ECONOMIC DIAGNOSTICS IN THE SYSTEM OF INFORMATION SUPPORT FOR MANAGEMENT DECISION-MAKING	196
ALLA MEISH, VIKTOR SHPYLOVYI	

STATE POLICY OF PROMOTING ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN UKRAINE: FROM THE CLASSICAL IMPROVEMENT OF THE BUSINESS CLIMATE TO OVERCOMING THE CHALLENGES OF WAR	202
DMYTRO DYKHNICH	
INTERNATIONAL AND NATIONAL FEATURES OF THE PRINCIPLES CORPORATE MANAGEMENT	209
LYUDMILA NOVICHENKO, NATALIYA STOIKA	
IMPROVEMENT OF DOCUMENTATION AS AN ELEMENT OF THE METHOD OF THE ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY	214
VIKTORIA CHORNI	
WAYS OF REVIVAL OF UKRAINE'S ECONOMY IN THE POST-WAR PERIOD TAKING INTO ACCOUNT WORLDWIDE EXPERIENCE	219
IRYNA TOPALOVA	
THEORETICAL BASIS OF THE SELF-DEVELOPMENT OF THE SOCIO-ECONOMIC SYSTEM (REGION)	224
VIKTORIA YANOVSKA, OLENA PARFENTIEVA	
HISTORICAL ANALYSIS OF THE FORMATION OF THE CONCEPTUAL BASIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT	231
VADYM KOSHOVYI	
METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF ANALYZING THE EFFICIENCY FROM ITEMS OF THE CATEGORY "BEHAVIOR OF THE ENTERPRISE"	239
VALERII MYTSENKO	
FACTORS FOR PROMOTING THE DEVELOPMENT OF HIGH-TECH INDUSTRIES OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE	243
OLENA PAVLOVA, BOHDAN OMELCHUK, IVANNA TYTARENKO, BOHDANA SHEVCHUK	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES OF THE RE-ENGINEERING PROCESS IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION UNDER THE CONDITIONS OF WAR	251
IVANNA ZAPUKHLYAK, OLEH KRASNAK	
RELOCATION: ESSENCE, TYPES AND PROBLEMS	257
POLINA BINCHEVA	
THE INFLUENCE OF MACROENVIRONMENTAL FACTORS ON THE FORMATION OF THE MARKETING COMPLEX OF A FRUIT AND BERRY SELLING ENTERPRISES	264
OLEKSANDR KUTSENKO	
THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF THE STRATEGY OF ENSURING THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES	270
ANATOLII POLTAVETS	
THE ESTABLISHMENT OF A SYSTEM SUSTAINABLE LAND USE AS A KEY FACTOR OF EFFECTIVE LAND RESOURCE MANAGEMENT IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	278
NATALIA KUZMINSKA, OLGA KOZHEMIACHENKO	
IMPACT OF NATIONAL HUMAN CAPITAL ON POPULATION MIGRATION ACTIVITY	283
VOLODYMYR MEREZHKO, NATALIYA KORZH	
LEADERSHIP INTELLIGENCE: CONTENT AND STRUCTURE IN THE CONDITIONS OF INDUSTRY 4.0	287
ANDRUSENKO NADIYA, SHARKO VITALII, SIRENKO SVITLANA	
INSTITUTIONAL MECHANISM OF ORGANIC PRODUCT MARKET FORMATION	293
INNA BOSA	
ETYMOLOGY OF THE CONCEPT «ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE»	300
TARAS VASYLTSIV, MARTA KUNYTSKA-ILIASH	
GLOBALIZATION CHALLENGES TO UKRAINE'S ECONOMIC SECURITY AND POLICY PRIORITIES TO COUNTER THEM	308
VIACHESLAV SKAKOVSKIY	
FORMATION OF ECONOMIC BEHAVIOR OF ENTERPRISES: PROCESS AND FEATURES	314
OLHA POPELO	
ORGANISATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR PREVENTING CORRUPTION IN PUBLIC AUTHORITIES IN THE CONTEXT OF ENSURING EFFECTIVE REGULATION OF THE HEALTHCARE SYSTEM	318
NATALIYA KHOLIAVKO, NATALIYA OSTROVSKA	
DETERMINING INFLUENCE OF UNIVERSITY'S ORGANIZATIONAL CULTURE ON THE HIGHER EDUCATION QUALITY	323
VIKTORIA MARHASOVA, OLGA GARAFONOVA, ZHANNA DERII, OLGA RUDENKO	
SCIENTIFIC RESEARCH METHODOLOGY AS A GENERAL APPROACH AND PERSPECTIVE OF THE RESEARCH PROCESS	328
HANNA KALACH	
SOCIALLY-ORIENTED MODEL OF ECONOMIC DEVELOPMENT AS THE BASIS FOR THE CONSOLIDATION OF SOCIETY	335
ROMAN STADNIYCHUK	
THE MECHANISM OF CONTRADICTIONS IN THE CONTEXT OF MANAGING SOCIAL CONFLICTS IN PUBLIC POWER	339
YURII KRAVCHYK	
TOOLKIT FOR ENSURING SYSTEMIC DEVELOPMENT OF HEALTH CARE INSTITUTIONS IN UKRAINE	345
VIKTORIA SURKOVA	
IMPROVEMENT OF THE INSTITUTIONAL ENVIRONMENT FOR THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	351
OLEKSIY KRASNORUTSKYY, BORYS YAZLYUK, IRYNA STETSENKO	
THE INFLUENCE OF THE CRAFT PRODUCT BRAND ON THE EFFICIENCY OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION	357
LESIA VOLIANSKA-SAVCHUK, TETYANA GLUSHKO, OLEKSANDR HORBATIUK,OLENA KOSHONKO	
ASSESSMENT OF DEVELOPMENT OF PERSONNEL POTENTIAL OF ENTERPRISES IN MODERN BUSINESS AND ECONOMIC PROCESSES ACCORDING TO THE COMPETENCE APPROACH	362
TETIANA VLASENKO, TETIANA LARINA, NATALIYA DZIUBANOVSKA	
THE INFLUENCE OF INNOVATIONS ON THE MANAGEMENT OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT IN THE CROP INDUSTRY	370
INNA RIEPINA, NATALIYA YAKUSHEVA	
ENSURING THE QUALITY OF BUSINESS PROCESSES IN THE THREECLUSTER GSI-MODEL OF AN INNOVATION ENTREPRENEURSHIP ECOSYSTEM	376
MAKSYM ZABASHTANSKYI, ANDRII ROGOVYI	
STATE POLICY PRIORITIES FOR STIMULATING THE DEVELOPMENT OF THE HOUSING STOCK OF UKRAINE: THE ASPECT OF INVESTMENT ACTIVITY	382
OLENA BOCHKO	
APPLICATION OF PUBLIC MARKETING TOOLS IN THE FIGHT AGAINST ELECTRONIC CIGARETTE SMOKING AMONG TEENAGERS IN UKRAINE.....	389

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-36](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-36)

УДК 657:24

Людмила НОВІЧЕНКО

Національна академія статистики, обліку та аудиту

<https://orcid.org/0000-0003-3475-361X>

e-mail: novichenko2104@gmail.com

Наталія СТОЙКА

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

<https://orcid.org/0000-0002-7494-4333>

e-mail: stoika.nataliya@kmf.org.ua

УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТУ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Стаття присвячена актуальним питанням розвитку документування як елементу методу бухгалтерського обліку. Встановлено, що розвиток інформаційного суспільства та діджиталізація обліку зумовлюють модифікацію змісту та форм процесів документального оформлення фактів господарського життя. Розглянуто основні зміни процесів документального оформлення фактів господарського життя крізь призму діджиталізації та цифрової економіки. Обґрунтовано зміни у змісті та формі документування як елементу методу бухгалтерського обліку в умовах розвитку інформаційних технологій. Систематизовані основні види та надана характеристика систем електронного документообороту, які використовуються суб'єктами господарювання. Визначено переваги та недоліки використання систем електронного документообігу суб'єктами господарювання. Доведено, що завдяки уніфікованій та раціонально організованій системі документального оформлення господарських операцій формується інформація, яка забезпечує в подальшому прийняття релевантних та нагальних рішень внутрішніми та зовнішніми користувачами для потреб управління. Досліджено особливості організації електронного документообігу в практичній діяльності підприємства, зокрема запропоновані пропозиції з удосконалення внутрішньої регламентації та впорядкування використання електронних документів в цілях підвищення ефективності організації бухгалтерського обліку. Систематизовано напрями змін та подальшого удосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. Визначено, що існування ряду переваг впровадження систем електронного документообігу сприяє його практичному використанню як інструменту підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів та підприємства в цілому.

Ключові слова: документування, елемент методу бухгалтерського обліку, електронний документ, електронний документообіг, цифрова економіка, діджиталізація бухгалтерського обліку.

Lyudmila NOVICHENKO

National Academy of Statistics, Accounting and Audit

Nataliya STOIKA

Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

IMPROVEMENT OF DOCUMENTATION AS AN ELEMENT OF THE METHOD OF THE ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY

The article is devoted to topical issues of the development of documentation as an element of the accounting method. It has been established that the development of the information society and the digitalization of accounting lead to the modification of the content and forms of the processes of documenting the facts of economic life. The main changes in the processes of documenting the facts of economic life through the prism of digitization and the digital economy are considered. Changes in the content and form of documentation as an element of the accounting method in the conditions of the development of information technologies are substantiated. The main types and characteristics of electronic document management systems, which used by business entities are systematized. The advantages and disadvantages of the use of electronic document management systems by business entities are determined. It has been proven that thanks to a unified and rationally organized system of documentation of economic transactions, information is formed that ensures the subsequent adoption of relevant and urgent decisions by internal and external users for management needs. The peculiarities of the organization of electronic document circulation in the practical activity of the enterprise were studied, in particular, the proposed proposals for improving internal regulations and streamlining the use of electronic documents in order to increase the efficiency of the organization of accounting. The directions of changes and further improvement of documentation as an element of the accounting method in the conditions of digitalization of the economy are systematized. It was determined that the existence of a number of advantages of the implementation of electronic document management systems contributes to its practical use as a tool for increasing the efficiency of structural divisions and the enterprise as a whole.

Key words: documentation, element of the accounting method, electronic document, electronic document flow, digital economy, digitization of accounting.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Документування як елемент бухгалтерського обліку відіграє важливу роль при формуванні інформаційного базису для достовірного відображення господарських операцій в обліковій системі підприємства та ухвалення відповідних управлінських рішень. Розвиток документування перебуває у

прямому взаємозв'язку зі змінами в економічному розвитку суспільства, його цифровізацією та впровадженням автоматизації системи бізнес-процесів підприємства. Модифікація моделей діяльності суб'єктів господарювання в умовах цифровізації економіки зумовлює необхідність удосконалення документування як елементу бухгалтерського обліку для цілей адаптації до нових умов функціонування з урахуванням досягнень технологічного прогресу. Пошук та виокремлення напрямів удосконалення документування як первинного способу спостереження та відображення інформації в умовах застосування цифрових технологій, забезпечує формування алгоритмів пристосування до сучасних тенденцій бізнесу та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз досліджень та публікацій

Питанням розвитку та удосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку присвятили свої наукові праці та дослідження Василенко А. [1], Грабчук І.Л. [2], Корольок Т., Рапа Н. [3], Кузнецова С.А. [4], Кулик В.А. [5], Янчев А.В. [6] та інші. Проте проблемні питання викликів розвитку цифрових технологій та автоматизації бізнес-процесів, пошуку напрямів удосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку не втрачає своєї актуальності на сьогодні, що зумовлює потребу у проведенні подальших наукових досліджень в даній сфері.

Формулювання цілей статті

Метою статті є встановлення напрямів зміни та подальшого розвитку документування як елемента методу бухгалтерського обліку з урахуванням впливу чинників цифровізації економіки, необхідності пошуку оптимальних шляхів адаптації до змін умов функціонування в інформаційному суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження

Документування є початковим етапом систематизації та облікового відображення фактів господарського життя. Подальший обліковий процес господарської операції безпосередньо залежить від якості, достовірності, повноти та оперативності складання первинних документів. Правильне складання первинних документів як в паперовій так і електронній формі є запорукою ухвалення оперативних та правильних управлінських рішень, спрямованих на підвищення показників ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Погоджуємось з позицією В.А. Кулик, що «безсумнівно, в електронному середовищі, документування як елемент бухгалтерського обліку змінює форму свого існування. Зокрема, первинні документи можна створювати, використовуючи «безпаперові» носії інформації; змінюються форми первинних документів і перелік їх обов'язкових реквізитів; окремі обов'язкові реквізити бухгалтерських документів видозмінюються під впливом способу представлення та обробки облікової інформації (наприклад, підпис і електронний цифровий підпис); частина бухгалтерської документації, зокрема облікові реєстри та звітність, в умовах автоматизованої форми обробки облікових даних взагалі формуються автоматично» [51, с. 330].

В умовах застосування сучасних інформаційних систем бухгалтерського обліку створені передумови для використання уніфікованих форм первинних документів. «Уніфікована форма документа – це сукупність реквізитів, установлених відповідно до завдань, що підлягають вирішенню в певній сфері діяльності і розташованих у визначеному порядку на носії інформації» [1]. Використання уніфікованих форм первинних документів на сьогодні забезпечується на основі використання сервісів електронного документообігу. Використання спеціалізованого програмного забезпечення з організації електронного документообігу відбувається в практиці підприємств різних форм власності. Широке використання систем електронного документообігу зумовлено перевагами, які вони надають. Зокрема, до таких переваг можна віднести значне скорочення матеріальних витрат, зниження трудових витрат, пришвидшення процесів складання та підписання документів, обміну ними з контрагентами, оптимізація та оперативність інформаційних потоків підприємства. В таблиці 1 наведений перелік основних систем електронного документообігу

Кожна з представлених в таблиці 1 систем електронного документообігу містить як переваги так і недоліки, на основі систематизації яких можна виокремити спільні для всіх вищенаведених систем, а саме:

- забезпечення роботи з первинними та узагальнюючими документами в режимі онлайн без будь яких обмежень в часі;
- безпечна передача, достовірність та гарантія доставки первинних документів;
- можливість перевірки статусу документу та етапу його обробки (відправлений, погоджений, підписаний, прочитаний тощо);
- оперативна обробка та доставка первинних документів контрагенту;
- значне скорочення витрат підприємства (економія витрат робочого часу, матеріалів, зменшення зносу оргтехніки) та мінімізація помилок у заповненні документів;
- формування електронного архіву документів та гарантія його збереженості.

Таблиця 1.

Види та характеристика систем електронного документообороту, які використовуються суб'єктами господарювання

№ з/п	Назва системи електронного документообігу	Характеристика та особливості використання
1	M.E.Doc	Забезпечує формування та подачі до контролюючих органів звітності підприємства, дозволяє працювати не тільки зі звітами, а й вести облік заробітної плати, обмінюватися податковими накладними, акцизними накладними, актами, рахунками, договорами. Також наявна можливість створення власних шаблонів первинних документів, підтримує можливість завантаження документів будь-якого формату
2	Вчасно	Забезпечується створення, процес погодження первинних документів з контрагентом, підпис, обмін та зберігання первинних документів онлайн, формування та доступ до хмарного архіву документів підприємства
3	FlyDoc	Сервіс для обміну з контрагентами первинними документами, що мають юридичну силу, безпосередньо з облікової системи ІС. Дозволяє здійснювати обмін первинними документами з контрагентами з накладанням електронного цифрового підпису, формується електронний архів
4	FREDO:ДокМен	Формування первинних документів безпосередньо в сервісі за готовими шаблонами, наявна можливість підписувати і відправляти їх користувачам подібного сервісу, а також M.E.Doc і COTA, FlyDoc
5	COTA	Звітність і обмін електронними документами онлайн, можливість імпорту первинних документів з бухгалтерських програм, робота з документами різних форматів
6	BAS Документообіг КОПП	Вирішує широкий спектр завдань автоматизації обліку документів, взаємодії співробітників, контролю та аналізу виконавської дисципліни. Програма підтримує багатокористувацьку роботу в локальній мережі або через Інтернет. Дозволяє працювати з документами будь-яких типів, документи і файли зберігаються в структурі папок з урахуванням прав доступу, користувачі можуть налаштовувати і використовувати шаблони файлів і документів, що автоматично заповнюються, реалізована система штрихкодів документів
7	COMARCH EDI	Обмін фінансовою, комерційною, логістичною документацією у вигляді стандартного структурованого електронного документу безпосередньо між комп'ютерними системами бізнес партнерів, інтеграція з обліковими системами підприємства, обмін неструктурованими файлами (PDF, JPEG, PNG, Excel, Word),
8	Document.Online	Дозволяє завантажувати або створювати первинні документи для обміну з контрагентами із запропонованих шаблонів, перегляд та завантаження документів будь якого формату, перегляд підписаних документів з відображенням інформації про підписантів, обмін документами з контрагентами

Серед загальних недоліків використання систем електронного документообігу варто виокремити такі:

- не всі контрагенти підприємства використовують системи електронного документообігу, що унеможливує електронний обмін документами;
- лише в окремих системах є можливість безоплатного обміну первинними документами, що призводить до виникнення фінансових витрат;
- можуть виникати додаткові витрати часу на впровадження та адаптацію, навчання працівників в частині особливостей роботи з системою електронного документообігу.

Погоджуємось з Т. Корольок та Н. Рапа, що «фактично електронний документообіг став невід'ємною складовою формування сучасного інформаційного суспільства. Електронні документи стали співставними з паперовими носіями інформації. На сучасному етапі розвитку економіки впроваджується глобальне використання технологій електронного документообігу з єдиними правилами та регламентом» [3, с. 277].

Автоматизація складання первинних документів, їх обробка та обмін з контрагентами є передумовою підвищення ефективності управління бізнес-процесами компанії і забезпечує оптимізацію використання ресурсного потенціалу. Також варто звернути увагу, що «хоча всі елементи методу бухгалтерського обліку зберігаються під час використання бухгалтерського програмного забезпечення, вони трансформуються за своєю формою та сутністю. Особливих змін зазнає документування, серед особливостей його з використанням digital-технологій виділимо такі: накопичення та первинна обробка облікових даних може відбуватися не тільки на робочих місцях, де встановлений комп'ютер з програмним забезпеченням, а в будь-якому місці з доступом до мережі Інтернет за умови використання хмарного програмного забезпечення. Результатом є скорочення потоку паперових документів і наближення до повністю безпаперової форми ведення обліку. Однією з переваг використання хмарних технологій є те, що користувачі можуть в будь-який момент у зручному для них місці отримати документ в його первинному вигляді та подивитися дані по ньому; з'являється можливість ведення даних за допомогою різних засобів. Причому це не тільки сканери штрих-коду, касові апарати, програмні реєстратори розрахункових операцій, смарт-картки, ваги» [2, с. 371]. Тобто, процеси цифровізації економіки зумовлюють поступові зміни у документуванні як елементі бухгалтерського обліку та в кожному етапі технологічного процесу обробки інформації.

Трансформація документування як елементу методу за формою та сутністю в умовах діджиталізації бухгалтерського обліку призводить до зміни підходів в організації документування та документообігу на підприємстві. При організації системи електронного документообігу особливого значення набуває застосування процедурного підходу. В такому випадку на підприємстві має бути розроблений внутрішній розпорядчий документ або внесені зміни до наказу про облікову політику щодо функціонування системи електронного документообороту на підприємстві, що дозволить реалізувати принцип синергії.

На доцільності застосування принципу синергії в процесі організації документообігу наголошує С.А. Кузнецова, яка зазначає, що зміст даного принципу полягає «в підвищенні ефективності, якості облікової інформації, наданої користувачам у результаті інтеграції облікового процесу в єдиній системі документування» [4, с. 108]. З метою забезпечення раціонального використання систем електронного документообороту на рівні внутрішніх розпорядчих документів слід врегулювати наступні питання:

- здійснити розподіл прав, обов'язків та відповідальності працівників підприємства в частині складання первинних документів, в тому числі в електронній формі;
- розробити процедуру взаємодії працівників та різних структурних підрозділів з в частині формування електронних первинних документів та використання системи електронного документообігу на підприємстві;
- розмежування прав підписання первинних документів та порядку використання електронних цифрових підписів, осіб відповідальних за складання первинних документів на підприємстві;
- врегулювати розмежування прав доступу працівників до різного типу документів відповідно до займаної посади та посадових обов'язків;
- встановити технологію зберігання первинних документів в хмарному середовищі, забезпечення їх збереженості та контролю за внесенням змін;
- розробити положення контролю якості та оцінки ефективності системи документообігу в інформаційній системі бухгалтерського обліку.

Врегулювання запропонованих положень у внутрішніх розпорядчих документах підприємства забезпечить формування злагодженої системи складання та обміну первинними документами, формування своєчасного та оперативного обміну первинними документами з контрагентами, належний рівень інформаційно безпеки підприємства. Систематизація вищенаведених особливостей дозволяє згрупувати напрями подальшого розвитку та удосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки (рис. 1).

Рис. 1. Напрями зміни та удосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки

Представлені напрями розвитку документування як елементу методу бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки забезпечують уніфікацію та стандартизацію документального оформлення фактів господарської діяльності. Розвиток діджиталізації даних бухгалтерського обліку та впровадження електронного документообігу на підприємстві забезпечує зростання ефективності діяльності підприємства

за рахунок зниження витрат пов'язаних з документальним забезпеченням записів в системі бухгалтерського обліку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Документування як елемент методу бухгалтерського обліку є важливою складовою розвитку методології та подальшого удосконалення організаційно-методичних засад облікового відображення фактів господарського життя. Завдяки уніфікованій та раціонально організованій системі документального оформлення господарських операцій формується інформація, яка забезпечує в подальшому прийняття релевантних та нагальних рішень внутрішніми та зовнішніми користувачами для потреб управління.

Розвиток інформаційного суспільства та діджиталізація обліку зумовлюють модифікацію змісту та форм процесів документального оформлення фактів господарського життя. Використання систем електронного документообігу є особливо актуальним проблемним питанням, що впливає на організаційно-методичні засади документування. Існування ряду переваг впровадження систем електронного документообігу сприяє його практичному використанню як інструменту підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів та підприємства в цілому. За підсумками систематизації особливостей розвитку документування в умовах інформаційно-технологічних змін виокремлені напрями зміни та удосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. Перспективами подальших досліджень є вивчення організаційних та методичних засад системи оцінки ефективності електронного документообігу.

Література

1. Василенко А. Первинні документи: правила складання та застосування. Все про бухгалтерський облік. 2011. № 16. С. 9-17
2. Грабчук І.Л. Вплив Digital-технологій на процес документування в сфері бухгалтерського обліку. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства: Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 115-річчю «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»; 09-10 грудня 2021 року. К.: КНЕУ, 2021. С. 371-373
3. Королюк Т., Рапа Н. Діджиталізація документообігу: законодавчі аспекти, переваги та недоліки, ефективність впровадження. Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. Вип. 2 (25). С. 270-280. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ktmnev.pdf>
4. Кузнецова С.А. Організація бухгалтерського обліку за стадіями облікового процесу. Європейський вектор економічного розвитку. 2015. № 2 (19). С. 107-118.
5. Кулик В.А. Документування господарських операцій в електронному середовищі. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2013. № 3 (59). С. 325-331
6. Янчев А.В. Організаційно-методологічні положення електронного документування в системі бухгалтерського обліку. Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Житомирський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, 2015. 38 с.

References

1. Vasilenko A. Pervinni dokumenti: pravila skladannya ta zastosuvannya. Vse pro buhgalterskij oblik. 2011. № 16. S. 9-17
2. Grabchuk I.L. Vpliv Digital-tehnologij na proces dokumentuvannya v sferi buhgalterskogo obliku. Oblik, analiz, audit ta opodatkovannya: suchasna paradigma v umovah informacijnogo suspilstva: Zbirnik materialiv VII Mizhnarodnoyi naukovopraktichnoyi konferenciji, prisyachenoyi 115-richchyu «Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman»; 09-10 grudnya 2021 roku. K.: KNEU, 2021. S. 371-373
3. Korolyuk T., Rapa N. Didzhitalizaciya dokumentoobigu: zakonodavchi aspekti, perevagi ta nedoliki, effektivnist vprovadzheniya. Socialno-ekonomichni problemi i derzhava. 2021. Vip. 2 (25). S. 270-280. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ktmnev.pdf>
4. Kuznecova S.A. Organizaciya buhgalterskogo obliku za stadiyami oblikovogo procesu. Yevropejskij vektor ekonomichnogo rozvitku. 2015. № 2 (19). S. 107-118.
5. Kulik V.A. Dokumentuvannya gospodarskih operacij v elektronnomu sredovishi. Scientific herald of Poltava University of economics and trade. 2013. № 3 (59). S. 325-331
6. Yanchev A.V. Organizacijno-metodologichni polozhennya elektronного dokumentuvannya v sistemі buhgalterskogo obliku. Avtoref. disertaciyi na zdobuttya naukovogo stupenya doktora ekonomichnih nauk za specialnistyu 08.00.09 – buhgalterskij oblik, analiz ta audit (za vidami ekonomichnoyi diyalnosti). Zhytomyr State technological University Ministerstva osviti i nauki Ukrayini, 2015. 38 s.